

Världens fest – i Sverige (sas)

Mika & Manne och uttåget ur Egypten (judisk påsk)

Handledning för svenska som andraspråk

av Carolina Ahnhem och Viveca Öste

Avnr: 11223tv 4

*OBS! Begär gärna att få en textad version av programmet från AV-media och på långlån!
Se även Generell handledning för svenska som andraspråk.*

Svårighetsgrad

Denna film kan ses av barn som befinner sig på nybörjarnivå i sin andraspråksutveckling om man i klassen arbetar med förståelse. För att kunna följa med i berättelsen *utan förarbete* av filmen, krävs det att man nått en bit in på mellannivå i sin andraspråksutveckling.

Innehåll

Den judiska påsken – Pesach – infaller samtidigt som den kristna påsken. Pesach firas till minne av judarnas uttåg ur Egypten och befrielsen från slaveriet. I programmet får vi följa syskonen Mika, 14 år och Manne 12 år. En stor hobby för dem utanför skolan är boxning.

Bröderna berättar sedan hur de firar den judiska påsken samtidigt som kameran följer både förberedelserna inför Pesach och själva firandet. Innan Pesach måste det storstädas. Det får inte finnas mat som innehåller något av de fem sädesslagen i huset. Inte heller saker som varit i kontakt med något som har jäst, som till exempel skärbrädan. Familjen byter bestick och tallrikar. Sedan visas bland annat "sedermåltiden" i hemmet där den stora familjen samlas.

Tidkod Programinslag

00.00	Vinjett. Animerade kameler. På boxningsträningen. Syskonen Manne och Mika presenterar sig.
01.40	Mat och fest. "Pesach firar vi till minne av uttåget ur Egypten."
01.55	Pojkarna berättar att man städar innan Pesach. Köket och resten av huset i tre veckor. Man byter bestick och tallrikar. Inga saker med jäst i får man ha hemma.
03.45	Också förbjudet att ha något som är gjort av de fem sädesslagen – som chips och cornflakes. Även skärbrädan är förbjuden. Den har varit i kontakt med bröd som har jäst.
04.10	Pojkarna gömmer brödbitar runt om i huset. Pappan ska sedan hitta och bränna dem.
04.45	Pappa läser en bön för familjen och går runt med ett ljus och letar efter brödet. En av pojkarna berättar om de judiska slavarnas befrielse från egyptierna för 3700 år sedan.
06.25	Pappan och pojkarna går ut och bränner brödet i en burk. Pappa läser en bön. De pussas och önskar varandra "lycklig Pesach".
07.30	Mika och Manne berättar att Pesachkvällen ska få barnen att bli bra judar. Den viktigaste delen är att berätta om uttåget ur Egypten.
08.25	Alla tvättar händerna med vatten ur silverkanna och läser en välsignelse innan det äts bröd.
09.00	"Sedermåltiden". Pappa läser bön och bryter ett bröd som han delar ut. Sedan går han och gömmer en stor brödbit bakom datorn. Vid matbordet skickas en tallrik med mat som symboliserar olika saker runt bordet.

Världens fest – i Sverige (sas)

- 11.10 "Det är så mycket att prata om innan man äter, så man äter runt tiotiden".
Pesachmåltiden, "det är årets bästa mat".
- 12.25 Pojkarna letar efter brödet, som pappan gömde efter "sedermåltiden".
- 13.25 Alla sjunger tillsammans. Pesachfesten är slut.

Förförståelse

Mika och Manne är judar. De firar vid påsktiden en sju dagar lång fest som kallas Pesach. I programmet berättar Mika och Manne om uttåget ur Egypten, om förberedelserna inför Pesach och om vad de olika traditionella riterna och maträtterna symboliserar. För att alla barn ska kunna följa med i programmet, bör de få förförståelse. Berätta om uttåget ur Egypten och ta upp viktiga ord och begrepp innan ni ser filmen.

Uttåget ur Egypten: För flera tusen år sedan levde judarna i Egypten. Där tvingades de att leva som slavar. En dag fick Moses, en mycket gammal man, ett uppdrag av Gud. Gud sade till Moses att leda judarna ut ur Egypten och föra dem till Israel. Gud kallade judarna för Israels barn. Moses gick till den som då bestämde allt i Egypten, Faraon, och talade om att Gud hade sagt att han skulle ta med sig Israels barn ut ur Egypten. Men Faraon lyssnade inte på Moses. Han trodde inte på judarnas Gud och ville gärna ha kvar alla sina slavar. Så han förbjöd Moses och Israels barn att lämna landet. Gud skickade då många olyckor till Egypten. Allt vatten förvandlade han till blod, så att människor och djur törstade. Han skickade djur som åt upp alla växter, insekter som bet både människor och djur, svåra sjukdomar och oväder. För varje olycka som kom, sa Faraon först att om Gud tog bort olyckan så skulle han släppa Israels barn. Men så fort Gud hade gjort det, ändrade sig Faraon. Först när Gud sade att nästa olycka skulle döda alla syskon i landet som fötts först, de som var förstfödda, gav Faraon med sig. Han sade åt Moses och judarna att lämna Egypten. De vandrade i tre dagar genom öknen innan de kom till Röda havet. Då hade Faraon ändrat sig igen och skickat alla sina soldater för att hämta tillbaka judarna. Israels barn visste inte vad de skulle göra. Framför sig hade de det stora havet, och om de vände om, skulle de möta Faraons soldater. Då tog Moses sin vandringsstav och sträckte ut den över havet. Havet delade sig så att det mitt i blev en torr väg för judarna att gå på. När alla judar kommit över till den andra sidan, gled vattnet tillbaka igen och vägen försvann. Den här vandringen från Egypten till Israel, kallas Uttåget ur Egypten. Det är för att tillsammans minnas den som judarna firar Pesach.

Viktiga ord och begrepp

Gud: Mika och Manne och andra judar tror på Gud. De tänker att Gud har valt ut det judiska folket och gjort det till sitt folk.

Vad är en gud?

Kan det finnas fler gudar? Berätta om någon du känner till.

Tror alla på en gud?

Hur ser en gud ut? (Här kan det vara bra att kunna visa bilder. Ev. några sidor med bilder från nätet för fri utskrift?)

Symboler: Mika och Manne berättar i programmet att de på Pesach äter persilja som doppas i saltvatten. Den gröna, färska persiljan symboliserar våren och saltvattnet symboliserar judarnas tårar när de var slavar i Egypten.

Vad är en symbol?

Finns det symboler som alla känner till? Vad symboliserar de? (Återigen: här skulle det vara bra med några enkla bildsymboler att skriva ut, t.ex. toasymbol, tunnelbanesymbol, välkända logotyper, etc.)

Världens fest – i Sverige (sas)

Gemenskap: När Mika och Manne firar Pesach tillsammans med sin familj, känner de en stor gemenskap med både sin familj och med andra judar.

Vad är gemenskap för dig? Berätta om när du känt gemenskap med andra.

Hur är det att känna sig utanför en gemenskap?

Är det viktigt med gemenskap?

Ord ur programmet:

Chamets: Syrat, jäst bröd. Bröd där man låtit degen jäsa innan det bakas till bröd. Sådant bröd blir mjukt och har mycket luft i sig. Chamets kan också vara annan syrad mat, t ex vinäger.

Matzah: Osyrat, ojäst bröd. Brödet har inte jäst, utan blir platt och lite hårt. Sådant bröd äts på **Pesach**, och den sista biten göms någonstans i huset av pappan i familjen. Det är sedan barnen som får leta efter det.

Efter programmet

Vad var det Mika och Manne gjorde under Pesach? Låt barnen berätta för varandra om de olika ritualerna. Ställ frågor om det går trögt: Vad verkade vara det viktigaste? Vad tyckte Mika och Manne bäst om? Vad tyckte de sämst om?

När huset är färdigstädat, så lägger Mika och Manne ut nio brödbitar som pappan i familjen letar efter. När han gör det, så har han bara ett stearinljus tänd. Varför är det så, tror ni? (I programmet ges inget svar, så här är det fritt fram att spekulera på egen hand.)

Att arbeta vidare med

Pesach är en judisk högtid. Prata med barnen om olika högtider och låt dem berätta vilka högtider som firas i deras familjer. De får sedan välja ut en högtid som är viktig för dem, måla en bild och berätta för varandra hur man i just deras familj firar den högtiden.

Under Pesachkvällen tar det lång tid innan man börjar äta. Först ska någon av de äldre berätta för barnen om uttåget ur Egypten. Låt barnen fundera (eller få i hemläxa) om det finns någon berättelse som de fått höra flera gånger hemma. Det kan vara något historiskt, men också en saga eller en anekdot om något som man minns. Skriv gärna ner berättelserna och illustrera dem.

Till slut får Mika och Manne äntligen äta all den goda maten. De har väntat så länge på den, att allt smakar fantastiskt. Vad skulle du vilja bjuda på om du fick bestämma en riktig festmåltid? Låt barnen duka upp ett festbord med maträtter de gjort i modellera eller trolldag som sedan målas.

På den tallrik med symbolisk mat som skickas runt bordet i programmet finns alla smaker utom surt med; söt äppel- och mandelröra, salt vatten och bitter pepparrot. Det finns många olika roliga sätt att laborera med smaker. Man kan t ex skära små bitar av olika livsmedel och låta barnen smaka och sedan sortera in under de olika smakerna. Låt dem sedan fundera: Vilken sorts mat hamnar mest bland det söta? Finns det något i gruppen bittert/beskt som de tycker om? Är det något livsmedel som hamnar mittemellan två smaker? Kan man känna på smaken om mat är nyttig?

Världens fest – i Sverige (sas)

Fakta

Vad är Pesach?

Den judiska påsken kallas Pesach och firas till minne av israelernas uttåg ur Egypten. Festen har firats i över 3000 år. Under de sju dagarna som festen pågår äts ingen syrad eller jäst mat. Det betyder att man inte kan äta vanligt bröd, utan istället får äta osyrat bröd som kallas för matzah. Helgen brukar även kallas "det osyrade brödets högtid".

När firas Pesach?

Pesach infaller samtidigt som den kristna påsken. Det exakta datumet är 15-22 Nisan. Nisan är det judiska årets första månad. Pesach firas i sju dagar.

Varför firas Pesach?

I Moseböckerna berättas det om att Israels folk i många år tvingades leva som slavar i Egypten. När Moses var 80 år gav Gud honom uppdraget att föra ut Israels folk ur Egypten. Men när Moses framförde Guds befallning vägrade Farao att lyda, för han trodde inte på israelernas gud. Moses varnade honom och sa att Gud skulle straffa honom och hans folk, men Farao fortsatte att vägra. Gud lät då flera olyckor drabba Egyptens folk.

Vatten blev blod

Först förvandlades allt vatten i Egypten till blod. Nilens fiskar dog och djuren och många människor dog av törst. Man grävde djupt ner i marken för att finna vatten, men fann inget. Under en veckas tid led hela Egypten av törst. Men Farao vägrade att släppa Israels folk.

Paddor

Då kom nästa straff: paddor. Paddorna kom i stora flockar och täckte hela landet. De fanns på fälten, i skogarna, i husen och i sängarna. Paddorna fanns överallt. Nu blev Farao rädd. Han sa till Moses: *"Be till Herren att han tar bort paddorna från mig och mitt folk, så skall jag släppa folket, så att de kan offra åt Herren"* (2 Mos, 8:8) Men när paddorna försvunnit vägrade Farao ändå att släppa Israels folk.

Mygg

Tredje plågan som drabbade Egypten var myggen. De kom i enorma svärmar och satte sig på människor och djur och plågade dem svårt. Men Farao vägrade att släppa Israels folk.

Flugor

Nästa plåga blev flugor. Flugorna förstörde allt som kom i deras väg, men det hjälpte inte. Farao vägrade att släppa Israels folk.

Pest

Då straffade Gud Egyptens folk genom att låta boskap som hästar, åsnor, kameler och får dö av pest. Men Farao vägrade fortfarande.

Världens fest – i Sverige (sas)

Sot

Då sa Gud till Moses att fylla händerna med sot och kasta upp det mot himlen. När han gjorde det spreds över hela Egypten ett damm som orsakade svåra svullnader och blåsor, på både människor och djur. Men Farao vägrade fortfarande.

Hagel

Då sände Gud hagel över Egypten. Haglet slog med kraft ner alla grödor. Träden föll till marken, och alla som träffades av det dog omedelbart. Men Farao ändrade sig inte.

Gräshoppor

Då reste Moses armen mot himlen och östanvinden förde med sig svärmar av gräshoppor. De var så många att de täckte marken, och de åt upp allt som växte. Inte en växt fanns kvar i hela Egypten efter deras framfart. Då veknade Farao och bad Moses ta bort gräshopporna. Han gjorde så, men när de var borta ändrade sig Farao igen, och Israels folk var fortfarande fångar i Egypten.

Mörker

Så kom det nionde straffet och det var mörker. Ett mörker som var så tjockt att man kunde ta på det sänkte sig över landet. Ingen kunde se någonting och det varade i tre dagar. Men inte heller detta var tillräckligt för att Farao skulle ge med sig.

Tionde och sista plågan

Då sa Gud till Moses: *"Ännu en plåga skall jag låta komma över Farao och över Egypten. Sedan skall han släppa er härifrån. Ja, han skall till och med driva er ut härifrån, när han släpper ut er."* (2 Mos, 11:1)

Natten mellan den fjortonde och femtonde i månaden Nisan beordrade Gud Israels folk att slakta ett lamm och sedan stryka lammets blod på dörrarna till sina hus. På så sätt skulle Gud veta vilka hushåll som var israeliska och därför skulle slippa undan plågan. I alla andra hus skulle alla förstfödda barn och djur i Egypten dödas.

Slutligen var Farao besegrad och Israels folk kunde lämna Egypten. Det var omkring tre miljoner människor som gav sig av genom Sinai öken till Israel där de firade sin första Pesach. Men när de vandrat i tre dagar och nått fram till Röda havet, hade Farao börjat tvivla på att han gjort rätt när han lät dem lämna Egypten. Därför sände han sin armé efter dem. Israelerna hade ingenstans att ta vägen. Gick de framåt skulle de dränkas i havet, gick de tillbaka skulle de bli dödade av egyptierna.

Men Moses tog sin vandringsstav och sträckte ut den över havet, och havet delades mitt itu, så att en väg låg torr för israelerna att gå på. När de kommit över på andra sidan fylldes vägen med vatten igen, och de egyptiska soldaterna, som följt efter, drunknade. Den ende som skonades var Farao, som bara kunde se på när hela hans armé gick under.

Pesach betyder just "gå förbi" och syftar på när dödsängeln gick förbi de hus vars dörrposter var målade med blodet från ett slaktat lamm. Ordet påsk kommer av Pesach.

Hur firas Pesach?

Innan man kan fira Pesach måste man städa huset noggrant. Det är viktigt att få bort allt jäst bröd. Hemmet måste renas från chamets (syrat bröd eller andra produkter av säd som jäst). Det betyder att till exempel cornflakes och chips måste tas bort. Även köksredskap som till exempel porslin,

Världens fest – i Sverige (sas)

skärbrädor, grytor och knivar som varit i kontakt med jäst mat byts ut mot andra redskap under Pesach.

Kvällen före Pesach kontrollerar man lägenheten en sista gång så att det inte finns några brödsmulor. Eftersom huset är så välstädat är det sällan man hittar något, så istället brukar man därför lägga ut några bitar av bröd som pappan i familjen letar efter. När brödsmulorna samlats in läggs de i en ask tills nästa morgon då allt bränns upp.

Enligt traditionen ska alla förstfödda söner fasta dagen före Pesach. Detta gör man som tack för att Gud skyddade dem mot den tionde plågan som drabbade Egypten, alltså att alla förstfödda skulle dödas.

I boken Haggada finns bland annat berättelser, citat, böner och sånger om den judiska påsken. I boken beskrivs också den ritual (sederordning) som följs när man firar Pesach. Den rituella måltiden börjar med att deltagarna lovprisar och tackar Gud för att han valt ut det judiska folket och gjort det till sitt folk. Föräldrarna välsignar sina barn.

(Källa: Världskulturmuseet i Göteborg)